

tasavvur

tekirdag ilahiyat dergisi | tekirdag theology journal

e-ISSN: 2619-9130

tasavvur, Haziran/June 2021, c. 7, s. 1: 991-1001

II. Uluslararası Geçmişten Günümüze Tekirdağ'da Dinî ve Kültürel Hayat Sempozyumu

II. International Symposium From Past to Present Religious and Cultural Life in Tekirdag

Yusuf BUHAN

Arş. Gör., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi, Arap Dili Anabilim Dalı
Research Assistant, Tekirdağ Namın Kemal University,
Faculty of Theology, Department of Arabic Language
Tekirdağ/ Turkey
ybuhan@nku.edu.tr

ORCID: 0000-0002-5706-2435

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Sempozyum Değerlendirmesi/ Symposium Presentation

Geliş Tarihi / Date Received: 21 Haziran / June 2021

Kabul Tarihi / Date Accepted: 28 Haziran / June 2021

Yayın Tarihi / Date Published: 30 Haziran / June 2021

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Haziran / June

Atıf / Citation: Buhan, Yusuf. "II. Uluslararası Geçmişten Günümüze Tekirdağ'da Dinî ve Kültürel Hayat Sempozyumu". *Tasavvur: Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 7/1 (Haziran 2021): 991-1001.

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

web: <http://dergipark.gov.tr/tasavvur> | mailto: ilahiyatdergi@nku.edu.tr

Copyright © Published by Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi,
İlahiyat Fakültesi / Tekirdag Namık Kemal University, Faculty of
Theology, Tekirdag, 59100 Turkey.

CC BY-NC-ND 4.0

Sempozyum, Tekirdağ'ın dini ve kültürel mirasını tanıtmak ve incelemek amacıyla Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından TBMM başkanı Sayın Prof. Dr. Mustafa Şentop'un teşrifleriyle düzenlenmiştir. İlki 5-7 Nisan 2019 tarihleri arasında fiziki ortamda gerçekleştirilen sempozyum¹, Covid-19 salgını nedeniyle çevrimiçi olarak 19-20 Haziran 2021 tarihleri arasında icra edilmiştir. Sempozyum, açılış konuşmaları, dokuz ayrı oturum ve kapanış konuşmasıyla tamamlanmıştır.² Bu yazıda iki gün boyunca devam eden oturumlar hakkında bilgi ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Doç. Dr. Ramazan Akkır'ın takdimi ile başlayan açılış konuşmasında İlahiyat Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Hasan Keskin, her şehrin arkasında onu oluşturan bir inanç ve kültür ikliminin var olduğunu ifade etti. Tekirdağ'ın da tarihi ve coğrafi konumu itibarıyla Marmara Bölgesi'nin önemli bir şehri olduğunu vurgulayan Keskin, amaçlarının Tekirdağ'ın dini kurumlarının tarihine değinmek ve dini- tasavvufi değerleri analiz etmek olduğunu ifade ederek sempozyuma katkı sunanlara teşekkürlerini ilettili. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mümin Şahin ise selamlama konuşmalarından sonra Tekirdağ'ın sahip olduğu potansiyele değinerek bu tarz ilmi faaliyetlerin artması temennilerinde bulundu. İl Valisi Aziz Yıldırım ise Tekirdağ'da iz bırakan şahsiyetlere temas ederek onlardan ilham alarak ilerlemeye ve Tekirdağ'ın dini ve kültürel dokusunun tarihi arka planına vurgu yaptı. TBMM başkanı Prof. Dr. Mustafa Şentop ise dinin kültürden kültürün de dinden ayrı düşünülmemeyeceğini bu bağlamda şehirlerin de manevi bir iklimi olduğunu dile getirdi. Özel olarak ise Tekirdağ'ın dini, ilmi ve kültürel açıdan sahip olduğu eşsiz fırsatları zikrederek ikinci kez gerçekleştirilen sempozyumun hem Tekirdağ'a hem de ülkemize yeni ufuklar açması temennilerinde bulunarak emeği geçenlere teşekkür etti.³

¹ İlk sempozyumla ilgili bir değerlendirme için bk., Ali Sever , "Uluslararası Geçmişten Günümüze Tekirdağ'da Dinî ve Kültürel Hayat Sempozyumu", *Tasavvur / Tekirdağ İlahiyat Dergisi* 5/1 (Haziran 2019): 541-548.

² Sempozyum 1. Gün tebliğ oturum bağlantısı: <https://youtu.be/b7pQIE1tXd8>
Sempozyum 2. Gün tebliğ oturumu bağlantısı: <https://youtu.be/A0ECmWAEpW4>

³ Açılış oturumu bağlantısı: <https://youtu.be/Rx62AJiAsMM>

Sempozyumun birinci oturumu “Ömer Ziyâeddîn-i Dağîstânî” başlığı altında Doç. Dr. Ramazan Akkır başkanlığında başladı. Dağîstânî'nin (1850-1920) bölgenin en önemli dini aktörlerinden biri olduğunu belirten Akkır, bu sempozyumun hayırlara vesile olmasını dileyerek oturumu başlattı. İlk olarak Osman Gördebil, “Osmanlı Arşiv Vesikaları Işığında Tekirdağ Naibi Ömer Ziyâeddin-i Dağîstânî'nin Hayatı” başlıklı tebliğini sundu. Dağîstânî'nin hayatı, ilmi kişiliği ve dış görünümünü detaylı bir şekilde aktaran Gördebil, 31 Mart Vakası'nın Dağîstânî için önemli bir dönüm noktası olduğunu zikretti. İstanbul'a dönüşünden sonra ise Gümüşhanevî dergâhında hocası Ahmed Ziyâeddin-i Gümüşhânevî'den (1813-1893) ilim tahsil ettiğini ve şeyhlik makamına geçtiğini belirtti. Gördebil, ayrıca Dağîstânî'nin devletin çeşitli birimlerinde görev yaptığını ve ilmi faaliyetler içerisinde bulunduğunu ifade etti. İkinci konuşmacı olarak Dr. Mustafa Celil Altuntaş, “Muhaddis/Şeyh Ömer Ziyâeddin-i Dağîstânî'nin İlmî Kişiliği ve Eserleri” başlıklı tebliğini sundu. Altuntaş, onun kaynaklarda kendisini “Hafîzu'l-Buhârî” olarak tanıttığını ve hadislerin halka arzı konusunda Osmanlı'nın genel tavrını yansıttığını belirtti. Oturumun üçüncü konuşmacısı Doç. Dr. Yakup Yüksel, “Malkara Kadısı Ömer Ömer Ziyâüddin Dağîstânî'nin “Âdâbu Kırâati'l-Kur'an” Adlı Eseri Üzerine Bir Değerlendirme” başlıklı sunumunu yaptı. Dağîstânî'nin eserini herhangi bir tasnife tabi tutmaksızın kaleme aldığını dile getiren Yüksel, eserde Kur'an'ın okunma adabı ilişkin hususları ve ayet, dua ve tehdit içeren ifadelerin nasıl okunacağını yer aldığını belirtti. İlk oturumun son sunumu “Osmanlı-Türk Medeniyetinde Anayasal Hukuka Geçişe Bir Destek: Ömer Ziyâeddîn-i Dağîstânî'nin Mir'ât-ı Kânûnî Esâsî Adlı Eseri” adıyla Dr. Necmettin Azak tarafından gerçekleştirildi. Kânun-i Esâsî'nin içeriği, önemi ve yazılma nedenini aktardıktan sonra Dağîstânî'nin eserinde kullandığı metodu ve yararlandığı kaynakları ortaya koyarak sunumunu tamamladı.

İkinci Oturum “Mustafa Feyzi Efendi” adıyla Prof. Dr. Halil İbrahim Şimşek başkanlığında icra edildi. Şimşek, bu yıl ikincisi düzenlenen sempozyumun aynı amaca hizmet etmesi ve faydalı olması temennilerinde bulunarak oturumu başlattı. “Tekirdağlı Mustafa Feyzi Efendi'nin Hayatı” başlığıyla Doç. Dr. Necdet Yılmaz, Feyzi Efendi'nin (1851-1926) hayatı ve ilmi serüveni hakkında bilgi verdi. Kaynaklar ışığında Feyzi Efendinin hayatını Kara Mustafa Paşa Medresesi'nde geçirdiğini zikreden Yılmaz, onun uzun bir süre ev-

lenmediği yorumunda bulundu. Asıl adının Ahmed Mustafa mahlasının ise Feyzi olduğunu belirten Yılmaz, terceme-i hâline bakıldığında “es-Seyyid” ifadesinin yer aldığını da aktardı. Ayrıca kendisine verilen icazetnamelerin çokluğunun da dikkat çekici olduğunu ifade etti. Cihat Demirci, “Tekirdağlı Şeyh Mustafa Feyzi Efendi’nin Halifeleri” başlığıyla bildirisini sundu. Birçok talebenin Feyzi Efendi’den istifade ettiğini vurgulayan Demirci, öne çıkan 12 halifesi olduğunu ifade etti. Feyzi Efendi ve halifelerinin hayatlarına kısaca değinen Demirci, onların toplum üzerindeki ilmi ve kültürel etkilerini ele aldı. Oturumun son tebliği, “Yeni Belgeler Işığında Tekirdağlı Mehmed Tahir Efendi” adıyla Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan tarafından icra edildi. Mehmed Tâhir Efendi’nin Feyzi Efendi’nin kardeşi olduğunu ve ikisinin de Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi’nde kaldıklarını beyan ederek sözlerine başlayan Arslan, ilim tahsil ettiği kişileri ve okuduğu kitapları zikretti. Ardından yaptığı görevleri, ikamet ettiği yerleri ve dış görünüşü ile ilgili bazı detaylara değinerek sunumunu tamamladı.

Üçüncü oturum “Nev’i Efendi I” adıyla Prof. Dr. Ahmet Turan Arslan’ın moderatörlüğünde gerçekleştirildi. Arslan, genel kültürün gelişmesine katkıda bulunan bu tür çalışmaların artması gerektiğini vurgulayarak sempozyumda görev alan herkese teşekkür etti. Üçüncü oturumun ilk sunumu Prof. Dr. Hasan Keskin’in “Nev’î’de İşâri Yorum: Saffât 101-113. Ayetleri Bağlamında Bir Değerlendirme” adlı bildiriyle başladı. Keskin, Nev’i Efendi’nin (ö. 1007/1599) hayatı, ilmi-tasavvufi yönü, hocaları, mensup olduğu tarikat ve yaşadığı dönemin bazı dinamiklerini zikretti. Onun dünya nimetlerine değer vermediği, eline geçeni yoksullara dağıttığı belirtildi. İkinci konuşmacı Doç. Dr. Vezir Harman, “Nev’i Efendinin Allah’ın Sıfatlarına Dair Değerlendirmeleri” isimli tebliğini sundu. Nev’î’nin Hanefi-Maturidi bir âlim olması hasebiyle tekvin sıfatını zikrettiğini belirten Harman, onun Allah-âlem ilişkisine dair önemli konulara dikkat çektiğini söyledi. İlim, irade ve beka sıfatları ile ilim-malum, cennet-cehennem ve hulul-ittihad ilişkisine dair görüşlerinin olduğunu aktaran Harman, onun tekvin sıfatının kudretten ve iradeden farklı bir şey olduğunu düşündüğünü de açıkladı. Üçüncü konuşmacı Dr. Muhammet Ali Tekin “Malkaralı Nev’i Yahyâ’nın *Keşfü’l-Hicâb Min Vechi’l-Kitâb* Adlı *Fusûsu’l-Hikem* Şerhinde Peygamber Tasavvuru” başlıklı bildirisini sundu. Nev’î’nin tasavvufi neşveye sahip bir ailede yetiştiğine vurgu yaparak hayatı

hakkında malumat verdi. Ayrıca Tekin, Nev'î'nin eşyanın hakikatine dair ilmi, hikmet olarak belirlediğini ve peygamberlik müessesesi meselesinde şeriat düzlemine kaydığını dile getirdi. Nev'î'nin Peygamberleri kâmil ruhlar olarak değerlendirdiğini ancak kaderle alakalı her şeye muttali olamayacaklarını ve peygamberler arasında ilmi, yaratılış ve ahlaki bakımdan efdaliyetin de olduğunu ifade eden Tekin, onun peygamberler ve tabipler kıyaslamasına dikkat çekerek sunumunu tamamladı. Dördüncü konuşmacı Halil İbrahim Delen, "Cehennem Ehlinin Durumu ve Azabın Ebediliği ile İlgili Tartışmalara Malkaralı Nev'î Efendi'nin Yaklaşımı" adlı tebliğini sundu. Kâfir olarak ölen kimsenin azaba duçar olacağı konusunda İslam âlimleri arasında herhangi bir görüş ayrılığının olmadığını belirten Delen, tartışmanın Müslüman olup büyük günah işleyenlerin durumu hakkında cereyan ettiğini vurguladı. Azabın ebediliği konusundaki dört farklı görüşü aktaran Delen, İbnü'l-Arabî'nin (ö. 638/1240) ilahi rahmetin her şeyi kuşatıcı fikrini ileri sürerek azabın ebedi olmadığı savunduğunu belirtti. Rahmeti câmiî ve küllî bir sıfat olarak kabul eden Nev'î Efendi'nin de rahmet merkezli bir görüş sergilemekle İbnü'l-Arabî ile azap konusunda aynı görüşte olduğunu ifade ederek tebliğini tamamladı. Üçüncü oturumun son konuşmacısı Ali Sever ise, "Malkaralı Nev'î Efendi'nin *Netâyicü'l-fünûn* Adlı Eserinde Hadis Bilgisi ve Kullanımı" isimli bildirisini takdim etti. İlk olarak Nev'î'nin eseri hakkında bilgi veren Sever, kitabın ilimler tasnifini barındıran muhtasar bir eser olduğunu dile getirdi. Ayrıca Nev'î'nin eserinde başka eserlerden çokça alıntı yaptığını da zikretti. Sever, Nev'î Efendi'nin bazı bölümleri tercüme ettiği *Yevâkitü'l-ulûm'* dan olduğu gibi aldığına dikkat çekerek bu alanda yapılacak çalışmalarda bu hususun dikkate alınarak hareket edilmesini ifade etti. Eserde, Osmanlı dönemi aliminin hadise bakışını belirleyebilecek verilerin bulunduğuna işaret edildi.

Dördüncü oturum "Namık Kemal" temasıyla Prof. Dr. Metin Özdemir başkanlığında başladı. Namık Kemal'in (1840-1888) sadece edebiyat, sanat ve fikir alanında değil siyasette de karşımıza çıkan bir şahsiyet olduğunu vurgulayan Özdemir, onu çok gezen ve okuyan biri olarak gördüğünü söyleyerek oturumu başlattı. İlk konuşmacı Dr. Abdullah Akın, "Namık Kemal'in Fıkhî Dönüşümde Batı ile İslam'ı Uzlaştırma Mücadelesi" başlığıyla bildirisini sundu. Namık Kemal'in fıkhî uygulamalar terakkiye engel değildir görüşünü aktaran Akın, onun şeriatı Batılı bir tarzla sentezleme çabasının tutarlı olmasa

da takdire şayan olduğunu belirtti. İkinci konuşmacı Dr. Muzaffer Üzümcü, "Namık Kemal'in Eğitimle İlgili Görüşlerinin Değerlendirilmesi" adlı tebliğini sundu. Üzümcü, Namık Kemal'e göre insanların sorunlarını çözecek şeyin siyaset değil; eğitim olduğunu yine ona göre eğitimin, insanın var oluş nede-nini ortaya koyduğunu ifade etti. Üçüncü konuşmacı Sadettin Gürman, "Nâmık Kemal'in Düşünce Dünyasında Meşveret Fikri" başlığıyla bildirisini sundu. Namık Kemal'in yaşadığı dönemde ortaya çıkan sorunlara çözüm üretmeye çalıştığını dile getiren Gürman, onun meşvereti bir yönetim biçimi olarak kabul ettiğini ve meşveret üzerine yazılar kaleme aldığını zikretti. Ayrıca Namık Kemal'in Doğu'nun dini değerleri ile Batı'nın bilimsel kazanımlarını birleştirmeyi önerdiğini de ifade etti. Dördüncü oturumun son sunumu "Namık Kemal'in Celalettin Harzemşah İsimli Piyesinin Tarih Malzemesinin Kullanımı Yönüyle incelenmesi" başlığıyla Dr. Yasemin Sarı tarafından takdim edildi. Namık Kemal'in tiyatrolarının hayal mahsulü ve tarihi içerikli olanlar diye ikiye ayrılabilceğini ifade eden Sarı, Celalettin Harzemşah'ın tarihi içerikli bir tiyatro eseri olduğunu belirtti. Kemal, edebiyatın en canlı ifadesinin tiyatro olduğunu çünkü bu türün hem göze hem de kulağa hitap ettiğini düşünmektedir. Sarı, tiyatro eserinin ele alınış sebebini ve içeriğini açıklayarak sunumunu sonlandırdı. Böylelikle sempozyumun ilk günü on altı tebliğin sunumu ile tamamlanmış oldu.

Sempozyumda ikinci gün ilk oturumu "Nev'i Efendi II" başlığıyla Prof. Dr. Hasan Keskin'in başkanlığında pazar günü gerçekleştirildi. Keskin, Nev'i'nin Tekirdağ'ın önde gelen şahsiyetlerinden biri olduğuna değinerek oturumu başlattı. Dr. Osman Arpaçukuru, "Malkaralı Nev'i Yahya Efendi'nin Arap Dili İlimlerindeki Yeri ve Bu İlimleri Dinî Hayatın Şekillenmesinde Kullanma Biçimi: *Netâyicü'l-Fünûn*'daki Arap Diline Dair Açıklamaları Bağlamında" isimli bildirisini sundu. *Netâyicü'l-fünûn*'un diğer ilimlerin yanında sarf, nahiv, şiir, atasözü ve lügat gibi Arap dilinin çeşitli alanlarına dair önemli bilgiler içerdiğini söyledi. Arpaçukuru, bu konuların eser içerisinde Beşir ve Şâdan'ın diyaloglarında soru-cevap şeklinde geldiğini ifade etti. Oturumun ikinci konuşmacısı Dr. Ahmet Bayındır, "Nev'î'nin *Netâyicü'l-Fünûn* Adlı Eserinde İlm-i Hikmet Meseleleri" başlıklı tebliğini takdim etti. Eser ve içeriği hakkında detaylı bilgiler sunan Bayındır, özel olarak onun ilm-i hikmet meselelerini ele alış tarzını açıkladı ve eserdeki bilgilerin tamamının Nev'i Efen-

di'nin fikirleri olmadığına dikkat çekerek sunumunu tamamladı. Ardından Dr. Ramazan Turan, "Malkaralı Nev'î Yahyâ Efendî'nin Eserlerinde Zaman ve Nedensellik ile İlgili Problemler" adlı bildirisini sundu. Nev'î'nin kendisinden öncekilerin ayrımı gibi varlığı zorunlu, mümkün ve mümteni' kısımlarına ayırdığına değindi. Turan, onun zorunlu varlığın hak diğer kısımların ise zorunluya bağlı olduğu fikrini aktardı. Turan, Nev'î'nin "Allah'ın ilmi zamanî değildir, kadimdir" dediğini zikrederek tebliğini tamamladı. Oturumun son sunumunu, "Nev'î'nin Eserlerini İhtiva Eden Bir Mecmua: İki Defa Yazılan Bir Risale" başlığıyla Muhammed Tarık Ablak yaptı. Tebliğde eserin hacimli ve yoğun bir mecmua olduğu belirtildi. Eserde birbiri içerisine girmiş bölümlerin fazlaca olduğunu belirten Ablak, risalenin neden iki defa yazıldığını da açıklayarak sunumunu tamamladı.

Pazar gününün ikinci oturumu, "Tasavvuf" temasıyla Prof. Dr. Abdullah Kahraman başkanlığında icra edildi. Böylesine kapsamlı bir programı pandemi imkanlarından da yararlanmak suretiyle gerçekleştirip bizleri ilim sofrasında buluşturan herkese teşekkürlerini ileten Kahraman, her ilahiyatın bulunduğu şehrin dini, ilmi ve kültürel yönleri hakkında bir sempozyum hazırlaması gerektiğini vurgulayarak oturumu başlattı. İlk konuşmacı Doç. Dr. Necdet Yılmaz, "XVIII. Yüzyıl Şairlerinden Hayrabolulu Mehmed Hasib'in Tasavvufî Kişiliği" başlığıyla bildirisini sundu. Şair Mehmed Hasib (1712-1784) hakkında vereceği bazı bilgilerin ilk kez bu sempozyumda ortaya konulacağına vurgu yapan Yılmaz, onun hayatı, ilmi ve ahlaki kişiliği ile ilgili önemli malumat verdi. Hayrabolulu çokça insanın Atâullah Efendiye intisabına vesile olduğu belirtildi. Hasib Efendî'nin kendi doğumuna ve vefatına tarih düştüğüne dikkat çeken Yılmaz, ziyaretgâhının Hayrabolu'da olduğunu zikrederek bildirisini tamamladı. İkinci oturumun son konuşmacısı Fatih Çınar, "Bir Melâmî Şeyhinin Dünyevileşmeye Tepkisel Yaklaşımı: Ahmed-i Sarbân Divân'ında Zühd" isimli tebliğini sundu. Ahmed-i Sarbân'ın (ö. 952/1545) zühde önem verdiği ancak zühdün ötesinde aşka ve âşıklığı bir model kabul eden bir sâfî olduğu belirtildi. Sakin bir yapıda olmasından dolayı halk arasında "Kaygusuz Sultan" diye tanındığını aktarıldı. Onun Müslümanların dünya nimetlerine bel bağlamamaları gerektiğini dolayısıyla dünyevileşme, mal-mülk ve şöhrete dalmaya karşı menfi bir tutum içerisinde bulunduğunu zikredildi. Son olarak başkan Kahraman, zühdün doğru anlaşılması

gerektiğini, zühdün dünyayı terk etmek olmadığını vurgulayarak oturumu tamamladı.

Üçüncü oturum "Tarih" teması adı altında Prof. Dr. Nurettin Gemicî'nin moderatörlüğünde başladı. İlk olarak Dr. Aydın Kudat, "Nukûd Vakıfları Işığında 16. Y. Yılda Tekirdağ / Rodosçuk'ta Dini ve Sosyal Hayat" adlı tebliğini sundu. Konuyu ele alırken yararlandığı kaynakları zikreden Kudat, Osmanlı dönemindeki para vakıflarının tümünün dini menşeli olduğuna değindi. Özellikle Rumeli Bölgesi'ndeki nukûd vakıfları değerlendirilirken dibâce kültürünün dikkate alınmasına dikkat çeken Kudat, para vakıflarının sadece ekonomik açıdan ele alınmasının isabetli olmayacağını belirtti. İkinci konuşmacı Dr. Fatih Köse, "Osmanlı Dönemi Tekirdağ Mektep ve Medreseleri" başlığıyla sunumunu yaptı. Tebliğde Tekirdağ'daki mektep ve medreseler tanıtıldı. Köse, Malkara'da Sultan I. Murad Medresesi, Ali Bey Medresesi, Gazi Turhan Bey Medresesi, Kasapzâde Mahmut Bey Medresesi, İbrahim Paşa Medresesi ve Sinan Paşa Medresesinin bulunduğunu ve bu yapılarda öne çıkan hususun ise kuruluş döneminde inşa ettirilmeleri ile medreseleri kuranların vezir olduklarına dikkat çekti. Ardından Dr. Ayhan Işık, "Tekirdağ'ın Manevi Mimarları: Tekirdağ Seyyidleri ve Nakîbü'l-Eşraf Kaymakamları" başlıklı tebliğini sundu. Nakîbü'l-Eşraf'ın tanımını, içeriğini ve görevlerini ele alan Işık, Tekirdağ'da ilk dönemden itibaren seyyid yoğunluğunun varlığından söz etti. Üçüncü konuşmacı Dr. Halil Temiztürk, "Osmanlı Arşivleri Işığında Tekirdağlı Protestan ve Ermeniler Arası Münakaşalar ve Osmanlı Devleti'nin Hakemliği" isimli bildirisini sundu. Osmanlı devletinin tebaası arasında adaleti mümkün merteye sağlamaya çalıştığı belirtildi. Üçüncü oturumun son konuşmacısı Dr. Osman Nedim Yektar ise "Hz. Peygamber (S.A.V) Mescidi'nin Tekirdağ Rüstem Paşa Cami'ndeki İzleri Sayılabilecek Hususlar" başlığıyla tebliğini takdim etti. Rüstem Paşa ve camiinin tarihi hakkında bilgi verildi.

Günün dördüncü oturumu "Tekirdağlı Âlimler" başlığıyla Prof. Dr. Ali Avcu başkanlığında başladı. Avcu, yaklaşık iki gündür devam eden programda Tekirdağ'ın İslam düşüncesine ve Türk kültür tarihine katkılarını gördüğünü söyleyerek oturumu başlattı. Oturumun ilk konuşmacısı Dr. Esra Yıldız, "Şeyhülislamlık Belgelerinde Tekirdağ Uleması" adlı tebliğini sundu. Terceme-i hal varakalarında geçen önemli hususun Tekirdağ ulemasının ya-

bancı dil bilmeleri olduğuna değinildi. Âlimler hakkındaki şikâyetler konusuna değinen Yıldız, 55 âlimden sadece biri hakkında şikâyetin olduğunu vurgulayarak sunumunu tamamladı. İkinci konuşmacı Dr. Emine Nurefşan Dinç, “Çorlulu Esad Efendi'nin *İttihad-ı İslâm* Risalesi” isimli sunumunu yaptı. İttihâd-ı İslam kavramının ilk kez Namık Kemal tarafından kullanıldığını belirten Dinç, kavramın bu dönemde ve sonraki dönemlerde basın ve yayın organlarında tartışıldığını söyledi. Çorlulu Esad Efendi'nin *İttihad-ı İslâm* Risalesinin bu konuda telif edilmiş ilk eser olduğunu vurgulayan Dinç, müellifin kavramı geniş bir düzlemde ele aldığını belirtti. Risalede hilafet makamına itaat konusu üzerinde önemle durulmuştur. Üçüncü konuşmacı Dr. Hızır Yağcı, “Çorlu Ahmet Paşa Medresesi Müderrisi Hamza b. Turgut'un Hadis Yorumculuğu” başlığıyla tebliğini sundu. Hayatı hakkında sınırlı bilgilere sahip olduğunu ifade eden Yağcı, onun aslen Aydınlı olduğunu, bu sebeple Aydınî nisbesiyle anıldığını ve “Kara Nurettin” lakabıyla tanındığını belirtti. Yağcı, Hamza b. Durgut'un hadisçiliğine değinerek sunumunu tamamladı. Dördüncü konuşmacı Doç. Dr. Osman Kara, “Tekirdağ Müftülerinden Ali Arslan'ın *Hulâsatu't-Tefâsir* Adlı Tefsiri” adlı bildirisini sundu. Tebliğde Ali Arslan'ın hayatı ve eseri tanıtıldı. Onun birçok eserin tercümesini yapmış olduğu ve tefsir alanında geniş hacimli bir eser kaleme aldığı belirtildi. Yazdığı tefsirin genel özelliklerini aktaran Kara, onun kitabında yararlandığı kaynakları zikretti. Dördüncü oturumun son konuşmacısı Dr. Nizamettin Karataş, “Tekirdağ Müftüsü Ali Arslan'ın Kudûrî (ö. 428/1037) Tercümesinin Kritiği” başlığıyla tebliğini takdim etti. Kudûrî'nin *el-Muhtasar'ı* hakkında bilgi verildi. Arslan'ın yaptığı tercümede iddialı olduğu belirtildi. Tercümesinde kaynak metnin dinamiklerini dikkate alarak yazdığına değinildi.

Sempozyumun son oturumu “Din Bilimleri” başıyla Prof. Dr. Bayram Ali Çetinkaya başkanlığında başladı. İlk olarak Dr. Büşra Kutluay Çelik, “Tekirdağ Özelinde İç Göç Olgusunun Sosyo-Kültürel Değişme Unsurları ile Olan İlişkisi” isimli tebliğini sundu. Çelik, Tekirdağ özelinde iç göç konusunda 25 kişiyle yaptığı mülakat sonuçlarını paylaştı. Tekirdağ'ın birçok açıdan göç alan bir şehir olduğunu vurgulayan Çelik, özellikle kadın katılımcıların eş ve ailevi nedenlerle göç ettiklerini ifade etti. Çelik, iç göçün sosyo-kültürel bir sonucu olarak ileriki dönemlerde bir kültürleşmenin oluşacağını belirtti. Ardından Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mezunlarından

Abdulsamet İlisu, Dr. Hasan Sabri Çelikleş ile birlikte hazırladıkları "Yaygın Din Eğitimi Kapsamında Cami Cemaati ile İmam Hatipler Arasındaki İletişimin Niteliği: Tekirdağ Örneği" adlı bildirisini sundu. İbadet haricinde cami görevlileri ile cemaat arasındaki ilişkinin niteliği yarı yapılandırılmış form ile görüşme yönteminden yararlanılarak ortaya konuldu. Yapılan anket sonucunda cemaatin imam hatiplerle sağlıklı bir iletişim içerisinde olduğu belirtildi. Ayrıca eğitim seviyesi yüksek imam hatiplerin cemaatle ilişkisinin daha sağlıklı olduğuna değinildi. Son oturumun son konuşmacısı Dr. Hasan Sabri Çelikleş, "Teorinin Katkısı Uygulamanın Gücü: İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Din Hizmetlerinde Rehberlik ve İletişim Dersi Uygulama Kısmı Hakkındaki Görüşleri" başlığıyla tebliğini sundu. Sahaya çıkan öğrencilerin tespit ettikleri hususları zikreden Çelikleş, teorik bilginin tek başına yeterli olamayacağını mesleki uygulamanın ilahiyat fakültelerinde birinci sınıftan itibaren yapılmasına dikkat çekti. Bu oturumla birlikte tebliğ sunumları tamamlanmış oldu ve kapanış konuşmasına geçildi.

Kapanış konuşması İlahiyat Dekanı Prof. Dr. Hasan Keskin tarafından gerçekleştirildi. Tekirdağ'da dini eğitime katkı sunmuş şahsiyetleri tanıtma ve değerlendirilmesine imkân sağlamak amacıyla Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından düzenlenen sempozyumun sonuna gelindiğini ifade eden Keskin, gerçekleştirilen sempozyumların Tekirdağ'ın ve ülkemizin dini ve kültür hayatına önemli katkılar sunacağını belirtti. Bu sempozyumun gerçekleşmesinde emeği geçen herkese teşekkürlerini ileten Keskin, ikincisini düzenlenen sempozyumun gelenekleşip devam etmesi temennilerinde bulunarak konuşmasını tamamladı.

Netice itibariyle sempozyum, Tekirdağ'ın dini, ilmi ve kültürel değerlerini ortaya çıkarmak, coğrafyada yaşamış şahsiyetleri tanıtma ve onların telif ettikleri eserleri incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Nev'i Efendi, Tasavvuf, Tarih, Tekirdağlı Âlimler ve Din bilimleri gibi temalar altında icra edilen sempozyumun Tekirdağ'ı birçok açıdan ele aldığı söylenebilir. Ancak çevrimiçi düzenlenen programlarda konuşmacıların ses ve görüntülerinin önceden kontrol edilmesi, sunumların verilen vakit içerisinde tamamlanması ve oturumlar arası verilen sürenin arttırılması hususlarının dikkate alınması gerektiği anlaşılmıştır. Bazı konuşmacıların sunumlarında ana konuya değinmeden sürelerinin bitmesi ve yaşanan sıkışıklıktan dolayı soru-cevap faslının bulun-

mayışı sempozyumun eksiklikleri arasında sayılabilir. İkincisi düzenlenen sempozyumun ilkinden temel farkı eş zamanlı oturumların bulunmayışı, farklı temaların ele alınması, daha kısa ve yoğun olması ve çevrimiçi gerçekleştirilmesi sebebiyle birçok ilim adamını bir araya toplayabilmesidir. Tekirdağ'ın sahip olduğu birikimin gün yüzüne çıkarılması adına bu tarz sempozyumların çeşitli alan ve temaların da dâhil edilmesiyle düzenlenmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Sunulan tebliğlerin muhtevasına ulaşabilmek ve araştırmacıların daha fazla istifade edebilmeleri adına tebliğ metinlerinin basılması sempozyumu daha anlamlı kılacaktır.